

bladeren, beneden aan den voet 10 tot 12 voet in omtrek metende en piramidesgewijs, doch slechts tot eene hoogte van 16 voet oprijzende, verheffen zich op de spitsen der rotsklippen. In de winternachten wordt het hier niet zelden zoo koud, dat het ijs in het water vriest, terwijl het bij dag weder ondragelijk heet is. De eene helft des jaars valt er regen noch dauw. Doch hoe treurig en eenzaam het oord hier ook zij, toch vindt men er een druk leven in en om de stille en diepe poelen, die de gezwollen rivier naast zich vormt en met water gevuld laat als zij binnen hare oevers terugtreedt. Aan de takken der wilgen (*Salix Gariepina*), de welige struiken en hooge grassoorten (*Juncus serratus*) hangen de sierlijk gevlochten nesten der weervogels; bonte, naar kolibritjes gelijkende vogeltjes wiegen zich op de pluimen van het riet, terwijl van tijd tot tijd een rivierpaard boven water komt en met zeker welgevallen zijnen snuit langs den graszoom strijkt. Plotseling kraakt het riet en een donkerkleurige klomp snuift naar alle zijden om; het is een rhinoceros, uit de dorre vlakte gekomen om hier zijnen dorst te lesschen en zich te goed te doen aan de frissche, sappige twijgen. Ginds nadert eene school apen; de jongen zitten op den rug der ouden, en zij roepen elkander met afgebroken gebrul, dat als uit eene groote spreektrumpet schijnt voort te komen. Ook zij gaan te water, na zich eerst verzadigd te hebben aan scorpioenen en spinnen, die zij onder losliggende steenen hebben opgezocht, en aan eene soort van uijen, die zij uit het zand hebben opgekrabd. Schuchtere antilopen sluipen tusschen bies en riet en onderzoeken behoedzaam en als met vragend oog den omtrek — de bruine ronde duikerbok (*Antilope mergens*), de gemsbok met zijne lange horens (*Antilope oryx*), de grofgebouwde koedoe (*Antilope equina*) en vele andere soorten meer. In het ronde bloeien tusschen breede en sappige bladeren de blaauwe zeerozen (*Nymphaea Capensis*), terwijl de welriekende kalmus eenen aangename geur verspreidt door de lucht.

Des nachts weergalmt het zonderlinge geschrei van de gevlekte hyëna, die bedorven dieren opzoekt, hier en daar aangespoeld door het water. Leeuw en luipaard liggen in den vroegen morgen in het digte riet op de loer, om de reeën en springbokken, die komen drinken, te verrassen. Ook de wilde buffel nadert, doch als hij de gevaarlijke naburen bemerkt, stampt hij woedend op den grond, buigt den kop en maakt zijne zware horens gereed tot den aanval — doch alsof hij zich bedenkt, vliedt hij pijlsnel heen, zweept langs de zijden met zijn staart en verdwijnt in eene stofwolk in de verte. Hier en daar steekt eene fraai gevlekte civetkat den kop uit de struiken en

land was meestal vlak en de grond bestond uit diep, wit zand, in hetwelk de trekossen slechts met de grootste inspanning en uiterst langzaam voortkomen konden. Hoewel het in het midden van den winter was, kon men bij dag wegens de hitte het vee niet voortgedreven krijgen en slechts des morgens en des avonds kon een kleine afstand afgelegd worden. Heinde en ver vertoonde de ongebaande landstreek eene bijkans beangstigende eentoonigheid, want de ontelbare groepjes boomen en heesters, over de zandvlakte verspreid, geleken elkander zoo volmaakt, dat niemand zich ver van de karavaan durfde verwijderen, uit vrees van verdoold te raken. Daarbij was het een geluk, dat althans de gids, een inboorling van die streek, zeker was van zijne zaak en zich niet vergiste ten opzichte van de weinige plaatsen, waar water te vinden zou zijn. Bij het vaak volslagen gebrek aan water in den ganschen omtrek was het opmerkelijk, dat zich dikwijls groote kudden elanden (*Bos elaphus oreas*) vertoonden. Deze prachtige dieren kunnen ongelooflijk lang geheel zonder water leven, zoodat zij genoeg schijnen te hebben aan het weinige vocht, dat zij bij het eten van plantenvoedsel binnen krijgen. Bij het zien van een rhinoceros, buffel, gnoe, zebra, giraffe of palla-antilope kan de reiziger er altijd op rekenen, dat hij binnen den afstand van een paar mijlen water zal vinden; maar dit is niet het geval ten aanzien van elanden, gemsbokken, tolo's of koedoe's (*Strepsiceros capensis*), springbokken en struisvogels, die men bij honderden kan zien in streken, waar men gevaar loopt van dorst om te komen. Tegen het einde der maand begon het er een weinig beter uit te zien; de reizigers waren nu in eene oude rivierbedding en in een oord, waar water en gras minder zeldzaam waren en men de overtuiging begon te krijgen, dat de tijd van dorstlijden voorbij was. Thans begonnen de reizigers ijverig rond te zien naar het bewuste meer, zonder te vermoeden, dat zij er nog meer dan 300 Eng. mijlen van verwijderd waren. Eens waanden zij het voor hunne oogen te zien liggen, maar weldra zweeg de jubelkreet over de ontdekking. Zij waren in de nabijheid eener zoogenoemde zoutpan gekomen. Zulk eene »zoutpan» is eene soort van meer, dat door de hitte der zon uitgedroogd is, terwijl de zoutdeelen, die in het water waren, 't zij keukenzout of salpeter, bij de uitdamping zijn achtergebleven en den grond met eene gekristalliseerde laag bedekken. Zulk eene zoutpan van eenige uren omvang lag voor de reizigers, omringd met geboomte. De witte zoutvlakte scheen ten gevolge der luchtspiegeling bij de ondergaande zon een fraai blaauw meer. »De verbeelding,» zegt LIVINGSTONE, »behoefde daar volstrekt niets bij te doen, om het treffendste beeld van eene groot

als het hem gelukt een paar olifanten te vellen, kan hij voor de tanden gemakkelijk menschen, ossen en levensmiddelen inruilen. Daarom staat een gelukkig olifantenjager ook bij de inlanders in hoog aanzien, terwijl zij er zich geen denkbeeld van kunnen maken, hoe iemand de jagt kan beschouwen als zuivere uitspanning, als edel vermaak. »Hebben die jagers,» zoo vroeg men menigmaal aan LIVINGSTONE, »die van zoo verre komen en zich zoo vermoeien, thuis geen vleesch?» — »Wel zeker, zij zijn rijk en kunnen dagelijks wel eenen os slagten.» — »En toch komen zij hier en lijden zoo veel dorst ten gevalle van dit drooge wild, dat op verre na zoo goed niet is als rundvleesch?» — »Dat gebeurt vermaakshalve.» — Een schaterend lagchen volgde altijd op dit antwoord, en het schijnt alsof de Engelsche jagers het lot niet kunnen ontgaan, van door de inlanders voor eene bijzondere soort van gekken te worden gehouden. Natuurlijk houden de Afrikanen zich zelv' voor wijs, als zij de vreemdelingen op de jagt naloopen en zoo veel mogelijk in hun tas trachten over te brengen van 't geen de gekken schieten.

Sedert de Europeanen meer in de zuidelijke binnenlanden van Afrika doorgedrongen zijn, hebben hunne vuurwapenen er eene groote opruiming in de wildbaan teweeggebracht; er zijn zoo verbazend veel olifanten, rhinocerossen en andere wilde dieren geveld, dat naar alle berekening zulk een oogst als vroeger niet kan terugkeeren, en de vertellingen aangaande de heldenfeiten van de beroemdste jagers zullen bij later geslachten het voorkomen hebben van sprookjes. Vooral nabij de zuidpunt van Afrika zijn in den laatsten tijd de meeste groote zoogdieren bijna geheel verdwenen. Van de vroeger ontelbare kudden antilopen zijn slechts weinige soorten, de Antilope pygarga, caerulea, de steenbok (*Tragulus rupestris*) en het Gnoe (*Catoblepus gnu*) overgebleven, die een kommerlijk leven voortslepen. Des te grooter, ja bijna ongeloofelijk, is de rijkdom aan wild in die streken, welke ten oosten en noorden aan de Kalahari grenzen, bovenal echter in de pas ontdekte binnenlanden, waar de inboorlingen tot dusver geene vuurwapenen kenden. Slechts de rhinoceros ontbreekt er, gelijk dit dier ook hoogst zelden ten noorden der Zambesi voorkomt; naar LIVINGSTONE'S meening ten gevolge der omstandigheid, dat het na de vele overstromingen gemakkelijker kan betrappt worden. Merkwaardig is het, dat men de giraffe en den struisvogel in het geheel niet aantreft in de landstreken ten noorden der Zambesi in het open hoogland der Batoka's, die er niet eens een naam voor in hunne taal hebben. Men ontwaart ook een bijna volslagen ontbreken van viervoetige dieren in de hooger gelegen streken van Lieba tot het Quango-dal en tot voorbij Cobango.

Van de groote dieren vindt men overigens alleen het rivierpaard ook in de wateren dier stille streken, hoewel niet in zoo groote menigte als in Liambye en Tschobe.

Paarden vindt men in groote hoeveelheid alleen in de Kaapkolonie, gelijk ook in Natal en op het grondgebied der Nederlandsche Boeren, zeldzaam daarentegen bij de Hottentotten en in de Portugeesche bezittingen; men vindt hen in 't geheel niet in de landen der Damara's en Ovambo's, in de omstreken van het Ngami-meer, in Liambye en Londa. De oorzaak daarvan is volgens LIVINGSTONE te zoeken in de zoogenoemde paardenziekte (peripneumonie), die tusschen 20° en 27° Z. Br. van December tot April met groote hevigheid heerscht en bijna altijd doodelijk is. De winter, die aldaar met April aanvangt, is de eenige tijd waarop zij tot de jagt kunnen gebruikt worden. Het hoornvee wordt ook wel door deze ziekte aangetast, maar altijd slechts met tusschenpoozen van eenige jaren en nooit in die mate, dat er de geheele veestapel van een dorp door weggerukt wordt.

Twee Afrikaansche Nimrods van bijzondere vermaardheid waren de Zweedsche natuuronderzoeker WAHLBERG en de Schot GORDON CUMMING, van welke de eerstgenoemde gelijk men weet te midden zijner pogingen op eene zoo betreurenswaardige wijze aan zijn eind kwam.

WAHLBERG, een van de moedigste beoefenaars der wetenschap, heeft zich tweemaal in Afrika opgehouden; eens van het jaar 1839 tot 1844, en te tweeden male van 1854 tot aan zijn dood, die den 6^{den} Maart 1856 plaats had. Gedurende dat tijdperk van ruim tien jaren legde hij er zich met onvermoeide inspanning op toe, om eene volledige verzameling der dieren- en plantenwereld uit het zuiden van Afrika bijeen te brengen, van het grootste tot het kleinste, van den olifant tot het kleinste insekt. Hij koos de stad Port-Natal tot middelpunt zijner onderzoekingen en had alle landen doorzocht, zoo ten noorden der Kaapkolonie als ten westen van Natal, — landen die hij grootstendeels het eerst aan de aardrijkskunde deed bekend worden. Niet zelden bragt hij weken door op eene vermoeiende jagtreis, ten einde hier of daar een fraai of zeldzaam dier voor zijne verzameling te bekomen, en deze ééne natuuronderzoeker heeft zooveel voorwerpen uit de natuurlijke historie naar zijn vaderland overgebracht, dat onderscheidene geleerden er jaren lang hun werk aan vinden. En welke moeilijkheden waren er vaak te overwinnen om ze in bezit te krijgen! »Den 13^{den} September 1844,» schrijft WAHLBERG, »sloegen wij ons neder in Capanula, een oord, rijk aan parelhoenders, apen, krokodillen en olifanten. Den 14^{den} schoot ik eenen uitmuntenden olifant, die

dezer levenswijze is de olifant moeilijk te naderen en komt den jager zeldzamer voor het geweer dan eenig ander wild, met uitzondering van eenige zeldzame antilopen. De Europeaansche jagers hebben het dan ook in den laatsten tijd veel voordeelijker gevonden, den olifant bij nacht te bestoken, en des nachts bij koel weder en bewolkte lucht in kuilen in de nabijheid van drinkplaatsen op de loer te gaan liggen. De olifant zoekt bij droog en warm weder elken nacht zijne — op hoe verren afstand ook gelegen — drinkplaats op, doch bij koel weder en bewolkte lucht slechts om den derden of vierden nacht. Met zonsondergang verlaat hij zijne schuilplaats in het bosch en zoekt het water op; wanneer hij zijnen dorst heeft gestild en door middel van zijnen tromp zijn ligchaam rijkelijk besproeid, keert hij naar zijne schuilplaats terug en slaapt omstreeks middernacht een paar uren, doorgaans staande, doch als hij meent volkomen veilig te zijn op zijde liggende of leunende tegen eenen boom of mierenhoop. Dadelijk na die korte nachtrust neemt hij een ontzettend ontbijt.

Wanneer een troep olifanten 's nachts komt drinken, verwijderen zich alle andere dieren, althans zoo de drinkplaats slechts klein van omvang is, op eerbiedigen afstand, totdat de reuzen hunnen dorst gelescht hebben. Zelfs nog eer dezen in het gezigt zijn, vermoeden de anderen wat er op handen is, en geven alle teekenen van onrustigheid. De giraffe werpt haren langen hals heen en weder, de zebra laat een gesmoord klaaggeluid hooren, het gnoe sluipt met onhoorbaren tred weg en zelfs de strijdbare rhinoceros staat stil om te luisteren, totdat hij zich overtuigd heeft wat er gaande is, waarna hij met een kwaadaardig kreunen het veld ruimt.

Dat een olifant ongetergd op den mensch aanvalt, schijnt althans bij de Afrikaansche soort nimmer voor te komen; integendeel heeft hij voor dezen eene buitengewone vrees. Er behoeft van de windzijde slechts een enkel mensch, ja een kind te naderen, dan merken de olifanten het op een kwartier afstand, en al zijn er honderden, zij nemen de vlugt om eerst op grooten afstand stil te staan. De aankomst van eenen jager in hunnen omtrek ontdekken zij bijzonder spoedig, en wanneer eene kudde aangevallen wordt, is dit voorval aan alle dieren in verren omtrek binnen een paar dagen bekend, waarop alles zich uit de voeten maakt, zoodat den jager slechts de keus overblijft of hij terugkeeren, dan wel met langen togt de vlugtelingen nazetten wil.

Slechts een zeer ervaren olifantjager, als CUMMING, is nu en dan in staat om eenen olifant met een of twee schoten te vellen, maar daartoe behoort

in het bosch aan een kant. De wilden nemen het gedroogde vleesch op de schouders en op het hoofd, en keeren naar hunne hutten terug, terwijl de jager de kroon der overwinning — de slagttanden — in veiligheid brengt.

Op zekeren tijd trof CUMMING eenen reusachtigen olifant aan, dien hij met één schot meester werd; de kogel had hem het schouderblad verbrijzeld en het dier geheel verlamd. De jager bekeek het trotsche gevaarte eenige oogenblikken, naderde daarop en schoot onderscheidene malen op den kop, ten einde te zien waar zich de teederste plaats bevond. Maar tot zijne verbazing zag hij van al zijne schoten naauwelijks eenige uitwerking op het dier; bij het ontvangen van elken kogel maakte de tromp slechts een weinig beweging en het uiteinde betastte de gewonde plaats. Om het lijden van het arme dier niet noodeloos te verlengen, gaf hem de jager nu zes kogels achter het schouderblad, en daar deze nog geene merkbare uitwerking hadden, voegde hij er nog drie zesponders — kogels van welke zes een pond wegen — bij. Thans vielen groote tranen uit de oogen van het dier, welke hij langzaam opende en sloot; het gevaarte sidderde, viel om en stierf. De slagttanden van dezen olifant wogen ieder niet minder dan 90 pond. Dat kogels, in het voorhoofd van een olifant geschoten, eene zoo onbeduidende uitwerking hebben, terwijl de verwonding op dezelfde plaats bij de meeste andere dieren doorgaans eenen bijna onmiddellijken dood ten gevolge heeft, vindt zijne reden in den eigenaardigen vorm van den schedel bij den olifant. Ten steun voor de reusachtige slagttanden is het gebeente der bovenzijde van den kop tot zulk eene hoogte en sterkte ontwikkeld, dat de hersenen niet alleen buitengewoon krachtig beschermd zijn, maar ook lager liggen dan men meenen zou. De kogel treft dus alleen het buitenste gedeelte der beenderen en is voor het dier wel zeer pijnlijk, maar in geenen deele doodelijk.

Over een grooter gedeelte van Afrika dan de olifant is de rhinoceros verspreid; dit dier werd vroeger zelfs in de nabijheid der Kaapstad aangetroffen. De beide dikhuiden — olifant en neushoorn — houden niet bijzonder veel van elkander; en ofschoon zij in den regel voor elkander uit den weg gaan, herinnert men zich echter ook hevige gevechten tusschen hen, waarbij meestal de kleinere en behendiger partij overwinnaar bleef, door den grootere doodelijke steken in den onderbuik te geven; ook heeft men voorbeelden van tweegevechten tusschen rhinocerosen zelve. Het is merkwaardig, dat juist de kleinere soort van deze dieren de boosaardigste en strijdbaarste is. Er zijn namelijk in Afrika twee soorten van, eene kleine met zwartachtige, en eene grootere met witachtige huid. Elke soort wordt weder in twee rassen

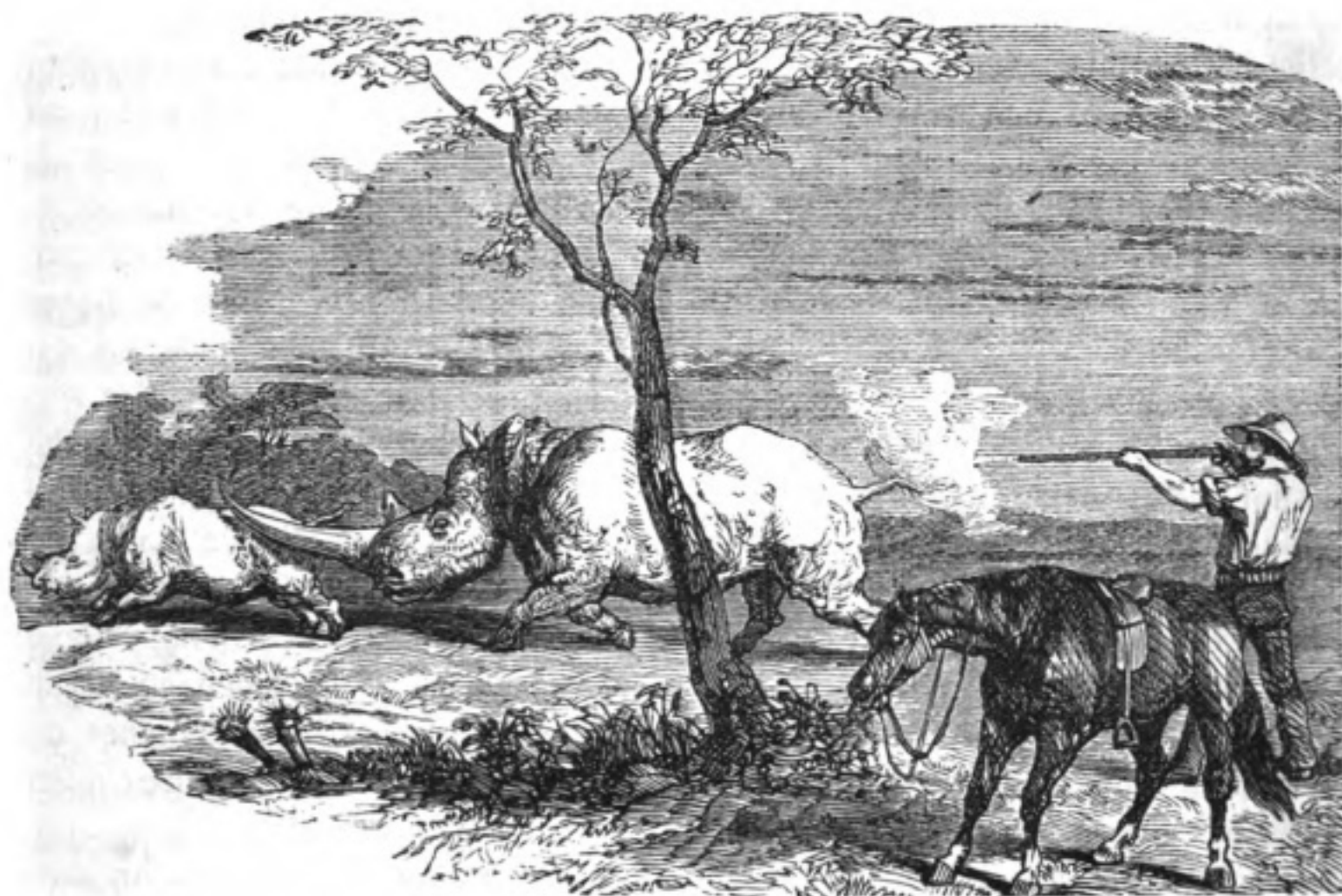
verdeeld, onderling onderscheiden naar grootte en rigting der horens — zij hebben er namelijk twee die achter elkander staan. Doch de zwarte en de witte soort wijken grootelijks van elkanderen af. De laatste bereikt somtijds zulk eene grootte, dat zij den olifanten weinig toegeeft; deze rhinocerossen leven van gras, terwijl de zwartachtige bijna alleen op de doornige acacia aast; in overeenstemming met dit verschil van voedsel is de zwarte soort boosaardig, het vleesch smaakt kwalijk en men vindt er geen once vet in, terwijl de witte schuwer is, een zeer smakelijk vleesch heeft en uiterst vet wordt. Het is dus zeer natuurlijk, dat men op dit dier ijverig jaagt, zoo wegens deze goede eigenschappen, als omdat hij gemakkelijker te dooden is, als zijnde niet zoo vlug als de zwarte; dien ten gevolge is de witte rhinoceros dan ook vrij zeldzaam geworden. Als proeve hoe groot dit dier is en hoeveel het oplevert, diene, dat men van één witten rhinoceros zooveel vleesch snijdt als van drie ossen. De voorste horen van deze soort bereikt eene lengte van 3 of 4 voet, en in weerwil van zijne over 't geheel vreedzame stemming gebeurt het toch nu en dan, dat hij dit ontzagwekkende en zeer scherpe wapen tegen den mensch keert, ingeval hij hevig vervolgd en daarbij gekwetst wordt, of ook een jong te verdedigen heeft. Dit moest ook LIVINGSTONE'S reisgenoot OSWELL ondervinden. Bij eene olifantenjagt ontmoette hij plotseling eenen buitengewoon grooten witten rhinoceros, wien hij zeer nabij kwam en op welken hij eenen kogel loste, zonder hem echter doodelijk te treffen. Tot groote verbazing echter van den jager koos het dier de vlugt niet, maar keerde zich snel om en trok op hem los. Bij dit gezigt werd het paard van OSWELL wild, en terwijl hij het poogde te wenden, had de rhinoceros den kleinen afstand afgelegd; het dier boog zijn kop en stiet zijnen horen met zooveel kracht in de ribben van het paard, dat hij er aan de andere zijde uitkwam en OSWELL den scherpen horen aan zijn been voelde. Paard en ruiter werden ten gevolge van den hevigen stoot letterlijk in de lucht geslingerd en kwamen met eenen zwaren val op den grond, waar OSWELL den horen van het woedende dier vlak naast zich zag. De rhinoceros scheen nu echter zijne wraak gekoeld te hebben en liep weg. Met bloed bespat, werkte zich de jager, die geene ernstige wonde had ontvangen, van onder het doode paard; hij nam het paard en geweer van zijnen bediende en joeg den rhinoceros na, dien hij eindelijk door een tweede schot gelukkig doodde.

Erger ging het den jager met den zwarten rhinoceros. Bij eene gelegenheid, dat hij juist te voet was, zag hij twee dezer dieren weiden en wandelde heen en weder, om af te wachten of zij nader kwamen. Zij naderden

weldra tot op den afstand van een schot; daar zij hem echter weldra zagen en den kop tegen hem keerden, kon hij geen schot op hen krijgen, want een schot van voren in den kop beteekent in den regel niets wegens de sterkte der beenderen en de bijzondere kleinheid der hersenen; daarentegen is het in het algemeen een ongegrond praatje, dat de rhinoceros niet kan gewond worden; het geldt ten minste in geen deele van de Afrikaansche soorten, die eene betrekkelijk gladde huid zonder vouwen hebben. Integendeel worden zij vrij zeker gedood door een schot in de zijde, als het op 30 of 40 schreden afstand gegeven wordt, vooral indien de kogels hard zijn en het schot dubbel. OSWELL wist dit alles zeer goed, maar hij wist niet zoo goed wat hij met de op hem aanvallende dieren aanvangen zou; hij had geen gelegenheid om zich te verbergen, en schieten durfde hij ook niet, want als hij in het gelukkigste geval het eene dier velde, werd hij des te waarschijnlijk het slagtoffer van het andere. Hij kwam op den inval, zich het slechte gezigt van den rhinoceros ten nutte te maken en voorbij en achter de dieren weg te sluipen. Reeds was de voorste rhinoceros dicht bij hem, toen hij opsprong en zich achter hem wendde. Maar het hielp hem niets; het dier was vlugger dan hij dacht, en na weinige oogenblikken hoorde hij het vreeselijke geknor reeds dicht achter zich; op hetzelfde oogenblik, dat hij hem op goed geluk een kogel in den kop joeg, voelde hij den verschrikkelijken haren en werd op den grond geworpen; hij werd geheel bewusteloos. Zijne bedienden namen hem voor dood op en het duurde lang eer hij zich het voorgevallene goed kon herinneren en duidelijk begreep, dat hij in de lendenen en in de zijde eene belangrijke wonde had ontvangen, die slechts moeilijk genas en levenslang likteekens achterliet. Ook ANDERSSON werd door eenen aangeschoten rhinoceros deerlijk gehavend.

De reuk en het gehoor van den rhinoceros zijn zeer scherp, en hij ontwaart eenen vijand op grooten afstand, als hij beneden den wind is. Zijn gezigt daarentegen is zwak, daar hij met zijne kleine en diep liggende oogen niet veel op eens overzien kan, vooral dewijl zijn lange en breede horens hem ook nog in den weg zijn. Daarom kan het ook wel gelukken, door eenen zijsprong buiten het bereik van het rondsnuffelende dier te komen, indien men de middelen bij de hand heeft, om zich ergens achter te verschuilen. Daarentegen is het eene uiterst wanhopige zaak, op eene geheel opene plaats den kamp met een rhinoceros te wagen, of door zulk een dier aangevallen te worden. De zwarte soort namelijk wacht den aanval niet eens af, maar valt onbesuisd op alles aan wat hem voorkomt, mensch of dier,

of ook een levenloos voorwerp. Men heeft meermalen opgemerkt, dat hij onder een verschrikkelijk knorren en blazen zich bezig houdt met kreupelhout en boomen aan te vallen, hout, steenen enz. in de hoogte te slingeren, den grond met zijnen horen op te woelen en derg., waaruit men het besluit heeft willen trekken, dat dit dier nu en dan bepaalde aanvallen van woede heeft. Doch het is niet te ontkennen, dat men tot zulk eene onderstelling zijne toevlugt niet behoeft te nemen, daar, gelijk LIVINGSTONE teregt opmerkt, die

De jagt op rhinocerossen.

aanvalzucht ook zeer wel haren grond kan hebben in vrolijke luim, gelijk b. v. een hond niets minder dan woedend is, wanneer hij met zijne achterpooten de aarde achterwaarts werpt.

Des daags slaapt de rhinoceros, of hij staat lamlendig op eene beschaduwde plaats. Eerst des avonds begint hij rond te zwerven en doorwaadt dikwijls groote rivieren. Van omtrent 9 uur des avonds tot middernacht bezoekt hij eene bron of althans de eene of andere drinkplaats, want water heeft hij ten minste eenmaal in de 24 uren noodig, zoowel om te drinken, als om zich

te baden, of zich voor 't minst in het slijk te wentelen. Hem bij deze waterplaatsen te schieten is betrekkelijk de gemakkelijkste wijze, om hem meester te worden. Overigens bekruipt men hen op hun rust- of graasplaatsen, en wanneer men zich goed beneden den wind houdt en iets heeft om zich achter te verschuilen, kan men hen zonder moeite genoeg naderen om door eenen goed gemikten kogel het wild dadelijk te vellen. Te paard wordt slechts zelden op rhinocerossen gejaagd, want de vlugheid en volharding van eenen zwarten is zoo groot, dat men hem moeilijk te paard achterhaalt, om niet te spreken van het ongeluk, dat een aangeschoten dier kan aanrigten.

Een slapenden of in gedachten verdiepten rhinoceros te bekruipen mislukt dikwijls daarom, dewijl het dier eenen goeden vriend heeft, die het van het naderende gevaar verwittigt. Die vriend is de Boephago, een grijze vogel zoo groot als een lijster. Deze vogels vergezellen bestendig zoowel den rhinoceros als het rivierpaard; trouwens zij voeden zich met het ongedierte, dat zich op de huiden dezer dieren, hoe kaal ook, ophoudt. Zoodra deze steeds waakzame vogel eenig gevaar bemerkt, steekt hij den dikhuid met zijnen snavel in de ooren en heft een luid geschreeuw aan; het slapende dier weet zeer goed wat dit beteekent, springt terstond overeind, ziet naar alle kanten om en kiest het hazenpad. CUMMING joeg menigen rhinoceros uren lang na en gaf hem menigen kogel, eer hij viel. Maar in den regel bleven gedurende de geheele jagt eenige boephago's bij het dier, in welks huid zij zich vastgeklemd hadden. Wanneer een kogel trof, vlogen zij een weinig op, lieten hun noodkreet hooren en plaatsten zich terstond weder op den rhinoceros. Dit laatste deden zij ook, als zij toevallig door nederhangende takken genoodzaakt werden voor een oogenblik hunne standplaats te verlaten. Wanneer de jager de rhinocerossen des nachts op de drinkplaats schoot, verwijderden de vogels zich niet eer men den volgenden morgen den buit ging ontleden, en niet zonder eerst alle moeite te hebben aangewend, om hunnen zwaarlijvigen vriend wakker te maken.

„Op zekeren dag,” zoo verhaalt WAHLBERG, „zag ik plotseling den boephago opvliegen, en op hetzelfde oogenblik werd ik ook door eenen zwarten rhinoceros aangevallen. Daar ik slechts mijn gewoon geweer bij mij had, nam ik in allerijl de vlugt. Reeds voelde ik den zwaren, gloeienden adem van het ondier in mijnen rug, toen ik bij eenen dikken boom kwam, die dwars over den weg lag, en waar ik overheen sprong. De rhinoceros bleef versuft staan, snoof luide, wierp zijn kop links en regts, keerde zich om en ging heen.”

De horens der rhinocerossen bestaan uit eene fijne zelfstandigheid, die zich gemakkelijk laat glad maken; zij zijn zeer gezocht om er handvatten, stelen, laadstokken en allerlei andere voorwerpen van te maken. In de Kaapstad gelden deze horens de halve waarde van ivoor. Vroeger waren en misschien zijn nog hier en daar de drinkbekers van rhinoceroshoren zeer geacht, dewijl men geloofde, dat zij geen vergif konden houden, maar in stukken sprongen, zoodra zij met eene vergiftige zelfstandigheid in aanraking kwamen.

Jagt op den rhinoceros.

Ook als inwendig geneesmiddel heeft de geschrapte rhinoceroshoren grooten naam. De huid van dit dier wordt, even als die van rivierpaarden, gebruikt tot rijzwepen, maar vooral tot dat »atlasformaat" van de rijzweep, die Schambok heet. Deze zweep is 6 tot 7 voet lang en mag bij geen Afrikaansch ossenspan ontbreken, daar zij het krachtigste middel zijn om wederspannige ossen tot hun pligt te brengen.

Een ander niet verwerpelijk wild uit de klasse der dikhuidigen is het

rivierpaard (*Hippopotamus*)¹⁾, ook zee-koe, nijlpaard enz. genoemd. Immers dit dier is niet veel kleiner dan de olifant en schijnt alleen minder dan dezen wegens zijne korte pooten; het vleesch en spek zijn zeer smakelijk, de huid is veel zachter dan die van den rhinoceros en de groote slaganden leveren een zeer gewild ivoor — eene gevaarlijke zaak voor het dier, want het is van nature vreesachtig en zoekt zijn heil liefst door in de diepte te vlugten. Het verwijderd zich ook niet ver van het water, en kan het daarin somtijds gevaarlijk worden, op het land is het zeer hulpeloos. Het rivierpaard vindt den weg naar het water door middel van den reuk; indien het dus sterk gaat regenen terwijl het dier aan den oever graast, verliest het alle spoor en blijft versuft staan. In dezen hulpeloozen toestand wordt het door de inlanders gemakkelijk met spiesen gedood. Somtijds schijnt het dier zich echter verder van het water te verwijderen, 't zij dat het verdoold is of uitstapjes naar een ander water voor heeft. Zoo gebeurde het eens, dat ANDERSSON op eene plaats waar men het niet vermoed had, plotseling den reusachtigen kop van een rivierpaard bij het bivouac zag gapen, misschien alleen omdat het dier eens wilde zien wat daar te doen was, want het deed geen het minste kwaad. Overigens leert ook het rivierpaard zich naar de omstandigheden voegen. Waar rijstvelden, suikerplantaadjen en dergelijke te plunderen vallen, en de eigenaars geen middel hebben om die dieren af te weren of te dooden, zijn zij stoutmoedig en rigten groote schade aan door hun vraatzucht en door alles te vertrappen; elders, waar er meer jagt op gemaakt wordt, vooral waar men vuurwapenen bezit, ontwikkelt dit plumpe dier eene buitengemeene mate van voorzigtigheid en sluwheid. Het gewone voedsel van het rivierpaard is gras, jong hout en wortelen, die langs den oever groeien; het weidt alleen bij nacht en staat of ligt over dag stil in het riet of in het water, of baadt en zwemt en plast er in rond in kleinere of grootere kudden. Zwemmen en onderduiken kunnen deze dieren uitmuntend; zij blijven niet zelden tien minuten onder water, en zelfs als zij boven komen om adem te halen, ziet men, vooral wanneer zij zich niet veilig rekenen, weinig van hen, daar de oogen, de neus en de ooren bijna horizontaal liggen en zij dus slechts een paar duim boven den waterspiegel be-

¹⁾ Men heeft het lang voor eene hopelooze poging gehouden, deze dieren in ons klimaat in het leven te houden. Zulks is echter uitnemend gelukt in den dierentuin: *Natura artis magistra* te Amsterdam, waar ik met verbazing en hooge belangstelling een paar hippopotamen levende en volkomen in normalen toestand gezien heb. *Vert.*

hoeven te komen, om te kunnen zien, hooren en ademen. In de rivieren hebben zij sommige stille plaatsen, waar zij zich gaarne verzamelen. Hun bestendig opkomen en onderduiken met den kop maakt het dan onmogelijk, juist te bepalen hoevelen er bijeen zijn. Men ziet bij zulke gelegenheden de jongen op den rug der moeder staan, zoodat altijd eerst de kop van het jong bovenkomt en na dien der moeder verdwijnt. Bij dit tijdverdrijf grommen en knorren zij geweldig en blazen het water naar alle zijden heen. Op andere tijden staan zij zoo beweegloos in het water, dat men hunne ruggen voor rotsen zou kunnen aanzien. Maar hoewel zij zich den geheelen dag in het water ophouden, schijnt dit meer uit voorzigtigheid dan uit bepaalde neiging te geschieden; want men heeft in afgelegene streken, waar geen menschen zich ophouden, bemerkt dat zij hunnen rusttijd liever onder de schaduw van het geboomte, in het riet of onder eenen overhangenden oever doorbrengen.

Er is geen het minste gevaar mede verbonden als men het rivierpaard zelf op den vasten grond staande in het water schiet; men behoeft het slechts stil en verscholen te bekruipen en te zorgen dat de aangeschoten dieren niet te loor gaan. Wanneer een dezer dieren al zwemmende doodgeschoten wordt, zinkt het, en het duurt eenigen tijd, somtijds wel een halven dag, eer het weder boven water komt. Niet altijd is een enkele kogel toereikende om het rivierpaard te dooden; dikwijls zwemt het nog met verbrijzelden schedel als dol heen en weder.

Veel gevaarlijker is het, dit dier aan te vallen als men zich in eene boot bevindt. Het is wel waar, dat de meesten, althans die welke gezellig te zamen leven, in den regel bij de aannadering van eene boot de vlugt nemen, en indien zulk een vaartuig tusschen eenen troep rivierpaarden geraakt en alsdan nu en dan een stoot krijgt of omkantelt, wordt dit doorgaans daardoor veroorzaakt dat de dieren geslapen hebben en verschrikt wakker geworden zijn. Somtijds wordt het omkantelen ook daardoor veroorzaakt dat het beest bij het boven het water komen onwillekeurig in eene onzachte aanraking met eene boot komt. Ten einde zulke ontmoetingen voor te komen, houdt men er zich in wateren waar rivierpaarden zijn, doorgaans aan, dat men bij dag nabij den oever blijft en bij nacht het midden der rivier houdt. Indien echter het rivierpaard gekwetst of door vervolging getergd wordt, kan het zeer gevaarlijk worden en vernielt dan niet alleen booten, maar is ook in staat om een mensch door midden te bijten. Reeds het gezigt van zijnen muil vol bijt- en snijtanden is verschrikkelijk. Van binnen ziet er die muil uit als versch geslagt vleesch en is ruim genoeg om een volwassen persoon te

valkuil gevangen, maar doorgaans weet het dien te vermijden. Beter gaat het met eene soort van val, die op de voorafgaande afbeelding wordt voorgesteld en bij onderscheidene volksstammen in gebruik is. Onder in een zwaar stuk hout, dat met daar aangehangen steenen nog zwaarder gemaakt is, bevindt zich eene scherpe lanspunt. Deze toestel wordt 25 of 30 voet boven den grond aan een boomtak opgehangen, juist boven de plaats waar een pad is, dat door het rivierpaard bij zijne nachttogten wordt gevolgd. De lijn, aan welke de toestel hangt, loopt eerst langs den boom naar beneden en is vervolgens dwars over dat pad gespannen, terwijl het met springveren zoodanig is gesteld, dat het bij de minste aanraking losgaat, zoodat de lanspunt naar beneden schiet en het ijzer diep in den rug van het dier dringt. De uitwerking is te gewisser doodelijk, dewijl het ijzer in den regel vergiftigd wordt. CUMMING kwam eens onvoorziens in de nabijheid van zulk een eerbiedwekkenden val en de talrijk in den omtrek verspreide beenderen bewezen hem, dat het gewapende stuk hout daar niet vruchteloos hing.

Even als onder de olifanten, zoo vindt men ook onder de rivierpaarden eenzame kluizenaars, oude mannetjes, die buiten de zamenleving gesloten zijn of er zich vrijwillig uit verwijderd hebben. Zij houden zich op afzonderlijke plekken aan den oever op, en deze zijn aan de omwoners zeer goed bekend, want alleen die eenzaam wonende dieren zijn zoo boosaardig, dat zij ongetergd aanvallen op elk vaartuig of elken voetganger, die er voorbij komt. Indien zulk een aanval op een vaartuig plaats heeft, tracht zich de bemanning te redden door naar beneden te duiken en eenige seconden onder water te blijven; immers de vijand is gewoon om dadelijk nadat hij een vaartuig omvergeworpen heeft, op het water rond te zien naar de menschen, en als hij geenen ziet, op de loop te gaan. LIVINGSTONE zag bij sommige inlanders zware likteekenen in de beenen, het gevolg van mindere vlugheid in het onderduiken, hun op boosaardige beten van het dier te staan gekomen.

Van den reusachtigen Afrikaanschen buffel kan men gerust zeggen, dat het geen kinderspel is, met hem aan te leggen, en inderdaad gaat de jagt op den buffel en den zwarten rhinoceros met meer gevaren gepaard dan die op den leeuw. De buffel is wel niet grooter dan onze gewone ossen, maar hij is veel sterker van lichaamsbouw; ook is hij zwaarder en heeft steviger pooten. Zijne horens zijn zeer zwaar en vormen ter plaatse waar zij van het voorhoofd uitgaan, eene soort van helm, die elken vijandelijken stoot of slag afweert. Zij zijn 8 tot 10 duim breed en 3 voet lang. De ooren zijn lang

omhoog, waarna zij hem aldus een eindwegs voortdroegen. Doch dit moest in geenen deele een reddingswerk voorstellen. Zoowel de buffels als andere wilde dieren hebben de gewoonte om eenen gekwetsten makker te dooden of uit de kudde te jagen. In het beschrevene geval nu waren zij juist bezig om den aangeschotene met hun horens om te brengen, toen het gezigt der menschen hen op de vlugt dreef. Daar nu het vlugten en stooten in de eerste oogenblikken gelijktijdig plaats had, scheen alles er op ingerigt te zijn alsof zij hunnen kameraad wilden bevrijden.

Aan de boschrijke oevers der Teoge vond ANDERSSON vele buffels, en de inboorlingen hadden voor die dieren eene zoo geweldige vrees, dat het ééne woord buffel toereikende is om een geheel jagtgevolg op de vlugt te drijven. Eens ontmoette hem plotseling eene kudde van ten minste 200 stuks; als een orkaan vlogen de dieren voorbij, terwijl zij alles omverhaalden en eene stofwolk opjoegen, die hen bijna onzichtbaar maakte. De jager schoot er op goed geluk onder en zag een wijfje vallen. Het schot bragt de geheele kudde oogenblikkelijk tot staan; als een muur plaatsten zij zich tegenover den jager en maten hen met donkere en dreigende blikken. Deze koos eenen boom op omtrent 150 schreden afstands van de buffels ten einde er achter gedekt te zijn, waarna hij zijn geweer op een tak legde en met vaste hand en geoefend oog op den stier aanlegde, die de aanvoerder der kudde was. Duidelijk kon men het treffen van den kogel hooren, maar het dier bleef onbewegelijk als eene rots staan. Een der inlanders had intusschen zooveel moed bijeengeraapt, dat hij ter sluik naderde en een tweede geweer bragt; ANDERSSON loste een schot op een anderen buffel, maar met even weinig werking. Hij deed nog ten minste een half dozijn schoten op die beide dieren, zonder dat een van hen of ook een andere buffel uit de kudde een duimbreed van zijne plaats week. Als door eenen tooverslag waren zij aan hunne plaats gekluisterd en hielden allen hunne onheilspellende blikken naar den jager gerigt. Hoewel deze hoop voedde om zich ingeval van eenen aanval, dien hij ieder oogenblik verwachtte, op den boom te kunnen redden, was hij toch bij het zonderlinge gedrag der buffels niet regt op zijn gemak. Op eenmaal echter maakte de geheele kudde regtsomkeer en rende met bliksemsnelheid weg onder een ijsselijk schel gebulk, zweepstaartende en met de koppen naar den grond.

Ook de buffel heeft, even als de rhinoceros, zijne gevederde lijfwachten, die hem het ongedierte wegpikken en door opvliegen tegen dreigend gevaar waarschuwen; trouwens die vogeltjes hebben een veel scherper gezigt dan de buffels en zien dus het gevaar veel eer aankomen. Het is echter een ander